HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Posta
FAROE ISLANDS

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Langt bort fra andre lande
– hvor tunge bølger går,
en lille samlet øgruppe kan findes.
Her findes flade enge
– og bjerg med dybe skår
og græsset gror
fra bjerg til dalen inderst...

Tjaee, digteren Gulak Jacobsen opsummerer det ganske godt i sin skattede fædrelandssang. Færøerne er stort set en øgruppe ude i Nordatlanten, halvvejs mellem Norge og Island. 18 øer domineret af stejle bjerge, dybe dale og fjorde, adskilt af forræderiske sunde. Voldsomme landskaber med milde fristeder af den slags, som gør sig godt på turistkontorernes plakater og postkort.

Den barske vestkyst med sine barske og utilgængelige forbjerge, står i skærende kontrast til østkystens skråninger og fjorde. De nordlige øer med deres unge, kantede bjerge versus de sydlige øers ældgamle landskaber, forrevne, eroderede og rundede af tidens ufattelige spænd.

Her bor færingerne. En af Nordens mange folkestammer – efterkommere af vikingetidens emigranter. En nation med eget sprog og egen kultur, formet og præget af de barske landskaber, uberegneligt vejr og den tunge atlantiske søgang.

Men Færøerne er mere end det...

Hvad er så Færøerne? Udgivelsesår: 2016. Udgiver: Posta Stamps.
Trykkeri: TrykTeam, Danmark. Tekst: Anker Eli Petersen.

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er de sørgelige rester af voldsom vulkansk aktivitet, som begyndte for ca. 60 millioner år siden og skabte et kæmpestort plateau i havet mellem Atlantens drivende landmassiver. I tre omgange – og igennem millioner af år med vulkansk aktivitet – blev Færøernes tre basaltserier bygget op.

Flere gange prøvede livet at få fodfæste, men blev så igen udslettet af nye vulkanudbrud. Især overgangen mellem de nederste og de midterste basaltserier bærer spor af en længere pause i den vulkanske aktivitet, hvor subtropiske skove med forhistoriske træer, bregner og planter voksede.

Men vulkanerne vågnede igen og over endnu flere årmillioner med regelmæssige udbrud, skabte naturkræfterne endnu to lagopdelte basaltserier.

De færøske vulkaner mistede pusten for millioner år siden. Det færøske plateau sank uregelmæssigt under sin egen vægt. Klippegrunden kølede ned og sprækkede op, mens vanderosionen tog sin del. Istider kom og gik, og mægtige gletschere gravede dybe sunde og fjorde. Til sidst, under den seneste istid, stak kun de øverste bjergtoppe op af iskappen som forrevne nunatakker.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er et resultat af det norrøne landnam. Den ekspansion, som fandt sted i den skandinaviske jernalders fodspor. Vi kalder den ofte vikingetiden, men for en stor dels vedkommende drejede det sig om bønder og jægere, som søgte friske græsgange fra det overbefolkede skandinaviske bondeland.

Og dog. Botaniske og arkæologiske spor tyder på, at Færøerne har været beboet i to omgange inden det norrøne landnam. I første omgang i en periode fra 300- til 500-tallet, og senere fra 500-tallets slutning til 700-tallet. Disse bosætninger synes at have været af keltisk oprindelse, men det er svært at sige, hvor disse mennesker kom fra, og hvad der blev af dem.

Hvorom alting er, de første norrøne bosættere var bønder, som søgte nyt land at opdyrke. De kultiverede den lavtliggende jord til korndyrkning, seksradet byg- og græsmarker for at producere hø til husdyrene. Man holdt får, kvæg og svin for kød, mælk og uld, heste som lastdyr og havde i øvrigt både hunde og katte. Man levede af det som landet og havet kunne byde på, jagede fugl, sæl og hval - og bedrev kystfiskeri i de fiskerige farvande omkring øerne. I udgravninger rundt omkring har man i øvrigt fundet mange prydgenstande af glas, rav og ædelmetaller, legetøj til børn og brætspil at fordrive tiden med.

Der er foretaget flere udgravninger af vikingebosættelser på Færøerne, de to mest kendte er *"Niðri á Toft"* i Kvívík og *"á Toftanesi"* i Leirvík.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er den stoiske, braknæsede vædder, som nidkært vogter over sin flok. Stædig og urokkelig, men i sidste ende parat til at stange til benene ekser under den, og blodet driver fra øjnene.

Siden middelalderen har Færøernes heraldiske symbol været den hornede vædder. Den findes udskåret på de såkaldte Kirkjubø stolevanger fra tiden omkring begyndelsen af det 15. århundrede. Den findes bevaret i forseglinger, afsat fra et stempel, som bliver vurderet at stamme fra 1300-tallet. I dag er vædderen det officielle våbenskjold for Færøerne og findes også i det store, danske rigsvåben.

Det er derfor ganske passende, at Færøernes mest kendte og ikoniske frimærke er Czeslaw Slanias vædderportræt fra 1979. Et graveret mesterværk, der med sine omhyggelige detaljer virker næsten

tredimensionelt. Man kan næsten mærke dyrets robuste fremtoning - og dog med et melankolsk udtryk i øjnene – selve Færøernes sjæl.

Anekdoten fortæller, at Slania på det tidspunkt var i færd med et større gravørarbejde af en af Europas fyrstefamilier, men ikke kunne holde sig fra den fascinerende vædder. Han vendte hele tiden tilbage til det færøske frimærke og resultatet er derefter: et tidløst mesterværk i minimalt format.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er det genkendende smil i oldingens ansigt, da han hører den første strandskades karakteristiske *"klip – klip"*. Uskarpe øjne, medtaget af en menneskealders erfaringer, blinker plirrende op mod det tiltagende lys – ganske tilfreds med endnu engang at se opbrud fra vinterens dystre mørke.

Nationalfuglens ankomst, omkring den 12. marts, varsler begyndelsen til ændringer, først gradvist, siden i et hastigt accelererende tempo. Først i april kommer sildemågerne, og først i maj melder ternerne deres ankomst efter vild maratonflyvning helt fra Antarktis.

Havernes træer og buske begynder at spire og påske- og pinseliljer præger bedene. Langsomt, men sikkert, begynder landskabet at skifte ham, fra vinterens vissengule og brune kåbe til grønne varianter i alle afskygninger.

Og så, sidst i april, kommer den ultimative forårsbebuder – det første lam. Den lille uldtot med spring i benene, som den endnu ikke helt mestrer, er Færøernes absolutte kæledægge. Den spæde røst og den ivrigt vrikkende hale, når den mæsker sig i moderens næringsrige mælk – de nyfødte lam er så charmerende, at de kan forårsage trafikkaos. Vi smiler over hele femøren, går tilbage til bilen og kører fortrøstningsfuldt videre – mod sommeren.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er en lille pige, som sidder og syr blomsterkrans af knaldgule engkabbelejer. Det er hendes bror, som er klatret op på høladens tag for at knipse et billede med smartphonen. Det er sommeren, bregnerne og mælkebøtterne, duvende kæruld og indmarkens saftige græs, grønnere end andre steder i verden. Det er legende lam, sommerfuglenes tilsyneladende planløse flugt og sværmende, nyudklækkede myg over dammens stillestående vandspejl.

Det er gensynets tid. Friske, unge studerende vender hjem i hobetal fra deres studier i Danmark og andre europæiske lande. Hjem til stolte forældre, som stopfodrer dem med de færøske delikatesser, som ikke findes i det udenlandske. Det er også turisternes tid, som i større og større antal rejser til Færøerne for at opleve den fremmedartede natur og kultur.

Der kommer mere gang i nattelivet, og byfesterne starter med *"Norðoyastevna"* i Klaksvík ved månedsskiftet maj – juni og ender med nationalfesten *"Ólavsøka"* i Tórshavn den 28. og 29. juli. Kaproning i færøske både, fodboldkampe og sportsbegivenheder i det hele taget. Kunstudstillinger, koncerter og religiøse møder – og så ellers ud i byen at hilse på folk på gaden. Der er fest og dans til den lyse morgen – lidt småsynderi i den korte nat, og generte blikke og røde ører dagen derpå.

Dertil kommer så de to musikfestivaler i Gøta og Klaksvík – om sommeren keder unge mennesker sig ikke.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er i *"hoyna"* - tiden først i august, hvor bønder og småbrugere slår deres enge. Snart ligner indmarken omkring bygderne et kludetæppe med store lapper i varierende gullige farver midt i alt det grønne. Det, der ikke bliver tørret til hø, bliver lavet til ensilage og brugt som vinterfoder i kostalden.

Ved denne tid rejser de studerende igen for at vende tilbage til studierne – og nye studenter følger dem.

Ved *"Bartalsmessa"* den 24. august starter efterårsdagene. Ved denne tid begynder ternernes lange rejse tilbage til Antarktis – måske det længste fugletræk overhovedet. En måned senere er det sildemågerne og strandskaderne, som forlader de færøske strande.

Omkring 1. oktober bliver fårene drevet ned fra bjergene og samlet i fangefolde rundt omkring. Der bliver slagtelammene skilt ud - og i de bygder som har fælles græsgange i udmarken - delt ud til deres ejere. Derpå bliver de udvalgte drevet eller transporteret hjem til bøndernes slagtelokaler og kældre rundt omkring.

Slagtningen er en omhyggelig proces, der skal være så lidt spild som muligt. De slagtede fårekroppe bliver hængt til tørring i det specielle færøske fadebur kaldet *"hjallur"*. Hovederne bliver svedet og renset for uld. Hjerte, lever og lunger bliver hængt til side, mens mavesække og tarme bliver renset og skrubbet til forskellig brug. Selv fedthinden omkring mavesækken bliver lagt til side for videre bearbejdelse, så den bliver til *"tálg"*, som bruges i forbindelse med flere forskellige madretter. Et gammelt ordsprog siger, at alt fra fårene kan bruges, undtagen galden og maveindhold – og det kan der være noget om.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er den første vinterdag den 23. november. Det er de nordatlantiske lavtryk, hvis ubarmhjertige storme raser mellem bjergene og driver regn og slud i voldsomme kastevinde ned over menneskets boliger. Det er de tunge atlanterhavsbølger, som hamrer mod klippekysterne i rasende, altødelæggende brænding. Det er bjergsidens vandfald, som *"løfter skørtet"* og løber opad i den voldsomme blæst.

Men Færøerne er også ekstremt robuste huse og en fleksibel befolkning, som er i stand til at omstille sig fra det ene øjeblik til det andet. Det er skipperen på fiskeskibets kommandobro, som behændigt holder sit skib op mod vinden – og det er rækken af børnehavebørn i kulørte regnfrakker, som venter på bybussens ankomst i silende regn.

Den varme Golfstrøm holder vintertemperaturerne i nærheden af frysepunktet, men prisen er regn og blæst. Det føles derfor som et helle, når periodiske højtryk skubber frosten ind på de lunefulde vejrguders tumleplads. En mærkelig stilhed i decembers korte dage og tilsvarende lange nætter, hvor børnene finder kælke og skøjter frem og udnytter de korte frostperioder til det yderste. Vi håber hvert år, at et højtryk rammer julen – og når det svipser, reagerer vi med en skuldertrækning. Vejret har ingen herre.

Årets ring er sluttet - snart er det igen tid til at lytte efter strandskadens første *"klip – klip"*.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

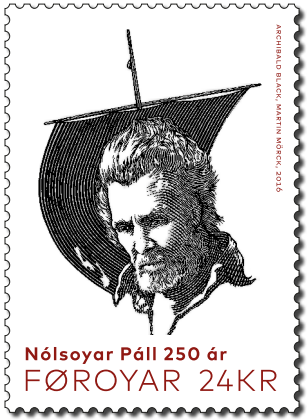

Færøerne er historiens ekko. Et land, hvor et regnskyl kan afsløre aftrykket fra et blad, som faldt fra et subtropisk kæmpetræ for 50 millioner år siden. Et land, hvor landskaberne uden for menneskets bebyggelser står stort set uændret, siden vikingebondens får rensede kratbevoksningen væk. Hvor udgravede vikingegårde fortæller fragmenterede anekdoter om vore tidlige forfædre – og at vikingebondens søn legede med samme slags hulbåde som nutidens børn.

Et land, hvor domkirkeruinen i Kirkjubøur står som et monument over middelalderkirkens teokratiske tendenser og den magtstrid, der opstod mellem kirken på den ene side og kongemagt og befolkningen på den anden. Et land, hvor befolkningen aldrig opgav den katolske kirkes messedage, og hvor postreformationens ortodokse protestantisme holdt sig helt op til vor tid.

I Tórshavns gamle bydel *"á Reyni"*, står endnu dele af præstegården "Reynagarður" fra 1630, hvor den navnkundige og rebelske præst Lucas Debes residerede. Et par hundrede meter længere inde på Reyni, står det gamle hus *"Pæsastova"* med det tilbyggede kammer, hvor Færøernes første egentlige intellektuelle, Jens Chr. Svabo, tilbragte sine sidste år i

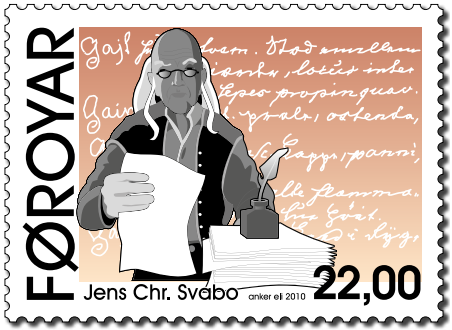

dyb armod. På den anden side af Reyni, nede i *"Vágsbotnur"*, står en statue af kaptajnen og rebellen Nólsoyar Páll, som ligesom Debes lå i konstant strid med mere eller mindre korrupte embedsmænd. Bag statuen står endnu Rybergs gamle pakhus, som sidst i 1700-tallet var midtpunkt for aktiviteter, som Nólsoyar Páll var et produkt af – og i sidste ende kickstartede det forstenede samfunds moderne udvikling.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er et identitetssøgende land. En ejendommelig nation langt fra andre lande, med eget sprog og kultur – og dog alligevel en del af det danske rige. Færøsk politik har foruden det traditionelle højre – venstre aspekt, også en løsrivelse versus union dimension. I dag er Færøerne praktisk taget selvstyrende, men båndet til Danmark skaber stadig gnidninger.

Det begyndte ellers så godt. Af frygt for kulturelt og sprogligt forfald, indkaldte færøske kulturpersonligheder ved juletid 1888 til møde i Tórshavn, for at diskutere færøske identitetsfaktorer. I årtierne forinden havde den lingvistisk interesserede præst, V. U. Hammershaimb skabt et færøsk skriftsprog, delvis inspireret af islandsk retskrivning.

Resultatet af julemødet blev, at man startede foreningen *"Føringafelag"* - hvis

formål var at promovere færøsk kultur og sprog. Man udgav også Færøernes første færøsksprogede avis *"Føringatíðindi"*, som blev den platform, hvor man diskuterede den færøske identitet.

Men, hvor der er to færinger, er der tre meninger. Der gik ikke lang tid før uenighederne manifesterede sig. Politiske ambitioner, sproglig uenighed, kulturikonernes egoer og så meget, meget andet skabte splittelse i den nationalromantiske drøm.

Den endelige splittelse kom i 1906, hvor forbundsorienterede lagtingsmedlemmer stiftede unionspartiet *"Sambandsflokkurin"*. Dette førte til, at de resterende medlemmer gik sammen i selvstyrepartiet *"Sjálvstýrisflokkurin"*, som så blev officielt stiftet i 1909. Siden er der kommet flere partier til, og det færøske demokrati virker på samme måde som i de øvrige nordiske lande.

Én ting kan man dog blive enige om – vi er alle færinger!

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er historiefortællernes land. Det er landet med de kilometerlange kvad, som beretter om mytiske eller historiske helte, menneskets interaktion med overnaturlige væsener, den komplicerede kærlighed eller helgeners liv og levned.

Det er den kulørte sagnverden, hvor huldrefolk, trolde og diverse overnaturlige væsener lever i menneskehedens yderste øjenkrog.

Det er William Heinesens univers, hvor de skæve eksistenser får en sjæl, og hvor grænsen mellem magi og virkelighed er et flydende begreb. Det er Janus Djurhuus' bombastiske intellektuelle digte og hans lillebror, Hans Andrias' lyse og livsbekræftende poesi.

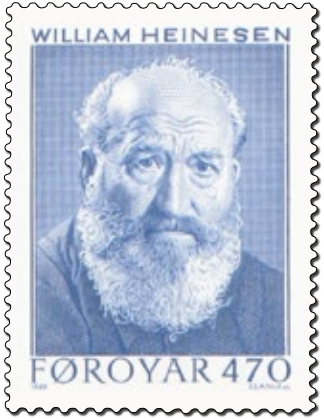

Det er de fortabte spillemænds scene - musikernes og kunstnernes domæne. Landet, hvor vinden synger, og natur og vejr maler monumentale øjebliksbilleder med bred pensel.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

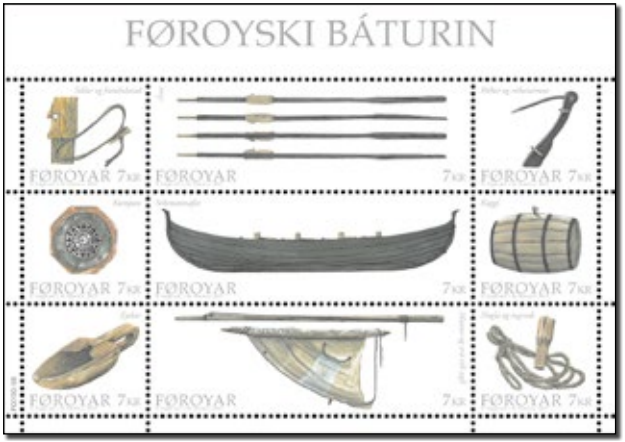

Færøerne er den karakteristiske færøske båd. En direkte efterkommer af vikingetidens skibe og den historiske livline, som sikrede livets ophold gennem århundreder. Det var den færøske båd, som sikrede århundreders infrastruktur. Den bragte almuen mad på bordet og skaffede en tiltrængt og dog svingende forsyning af fisk, hvalkød og fugl.

Den færøske båd, som findes i varierende størrelse og længde, alt efter hvor mange roere bygden kunne stille op med, er også et sindbillede af livets barske realiteter på øerne. De tragedier, som udspillede sig, når havet krævede sin pris, er hjerteskærende. Der er eksempler på hele landsbyer, som måtte forlades, fordi alle arbejdsføre mænd forliste med bygdens båd. Der findes hårrejsende beretninger om desperat sejlads efter lægehjælp til syge eller tilskadekomne. Heltemodige beretninger om barske jordemødre, som hastigt måtte transporteres over havet i storm og slud, for at nå frem til nødstedte fødende kvinder.

Det er den færøske båd og nødvendigheden at færdes på havet, som er grundlaget under Færøernes nuværende rigdom. Selv den mest moderne fiskestrawler, fragtskib eller passagerskib kaster skyggen af den legendariske ro- og sejlbåd, som ubesværet skar sig igennem Atlantens bølger. Drengens oplæring og mandens virke blev formet af færøbådens praktiske egenskaber – og det har Færøerne nydt godt af i århundreder.

Nu om dage ligger der efterhånden flere fabriksfabrikerede glasfiberbåde i byernes og bygdernes havnebassiner, men de buede linjer og kække stavne duver stadig stolt i søgangen.

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

Færøerne er det moderne samfund med et strejf af oprindelighed. Det er landet, hvor IT-medarbejderen og fiskeren bor side om side og griller sammen i skumringen. Det er landet, hvor juristen holder får, og fiskerifabriksarbejderen læser Homer i fritiden. Det er alkoholikerens mareridtsagtige tilværelse og den religionsforstyrredes portal til evigheden.

Færøerne er moderne villaer malet i alle regnbuens farver, hvor bilen står parkeret i indkørslen, og køleskabet drives af 60 % alternativ energi. Det er landet, hvor den anonyme kontormedarbejder pendler til arbejdet fra bygden, hvor alle kender hinanden. Et lille isoleret samfund ude i det frådende atlantiske ocean, hvor indbyggerne er forbavsende berejste.

Færøerne er indkøbscentre, børnehaver og alderdomshjem. Det er det moderne europæiske samfund på godt og ondt – og så alligevel...

Men Færøerne er mere end det...

HVAD ER SÅ FÆRØERNE?

På det kolde åbne hav, spredte ligger I
smukke grønne øer, landet ejer vi.
Du drager og du driller, dine mest markante træk
dit sindelag er både charmerende og frækt
Således kender vi dig, Føroyar...

Andet vers i digteren og sangeren Steintór Rasmussens sang *"Føroyar"* opsummerer ganske godt Færøerne. Det varme og det drilske – det trygge og det usikre – Færøerne er modsætningernes land, som ikke kan ydes retfærdighed i en kort folder som denne.

Ligesom alle andre synes vi, at netop vores land er et smørhul i en hektisk og usikker verden. Men vi er ikke blinde over for dets farer og begrænsninger. Vi løfter hovedet mod solen, når den er fremme, og dukker det igen, når orkanen er over os. Og så går vi i øvrigt videre med de daglige sysler.

Færøerne er det nyfødte barns første skrig og oldingens sidste åndedrag - og så al den turbulens, som ligger derimellem.

Men Færøerne er mere end det. Vi har kun haft 40 år til at fortælle historien uden ende – og det vil vi fortsætte med på godt og ondt i årene fremover.

Hvert frimærke skal fortælle en historie og virke som et lille vindue ind til det færøske samfund, kultur og natur. Vi skal hele tiden spørge os selv: "Hvad er Færøerne?"

Knud Wacher,
Frimærkeafdelingens direktør 1976-2006

Posta Stamps
Óðinshædd 2
FO-100 Tórshavn
Færøerne

stamps@posta.fo
www.stamps.fo

Posta
FAROE ISLANDS